

คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569
โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
กิจกรรมพัฒนาพื้นที่พิเศษอย่างยั่งยืน

1. ความสอดคล้อง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
- 1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (15) ด้านพลังทางสังคม
- แผนแม่บทย่อย การเสริมสร้างทุนทางสังคม

2. หลักการและเหตุผล

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงมีพื้นที่ดำเนินการ จำนวน 44 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด 28 อำเภอ 616 กลุ่มบ้าน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน ตาก แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่า เช่น กระเหรี่ยง มูเซอ ม้ง ฯลฯ ดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินงานในการศึกษาค้นคว้า วิจัย พัฒนา และการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมสู่ชุมชน เพื่อสนับสนุนงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

การพัฒนาพื้นที่สูงและพื้นที่พิเศษระยะที่ผ่านมา มีผลสำเร็จของการดำเนินงานครอบคลุมทั้งมิติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ต้องมีการปรับตัว แก้ไขปัญหา และพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงและพื้นที่พิเศษอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งแก้ไขปัญหาและป้องกันความเสี่ยงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนทำการเกษตรที่เป็นเป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานร่วมบูรณาการขับเคลื่อนโครงการฯ ในพื้นที่เป้าหมาย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน ตาก แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และจังหวัดกาญจนบุรี โดยได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพและการตลาด ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่มีการวิเคราะห์ พื้นที่ คน สินค้า จากปัญหาความต้องการ และสภาพภูมิสังคมภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยผลงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงมีอาหารบริโภคในครัวเรือนอย่างเพียงพอ มีความมั่นคงด้านอาหาร มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

3.วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรบนพื้นที่สูง ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.2 เพื่อให้เกษตรกรนำองค์ความรู้ ที่ได้รับมาปรับใช้ในการทำการเกษตรให้เหมาะสม ตามศักยภาพของพื้นที่ ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

3.3 เพื่อให้เกษตรกรมีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4. เป้าหมาย

เกษตรกร จำนวน 1,340 ราย

5. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินงานของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 44 แห่ง รวม 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน ตาก แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และจังหวัดกาญจนบุรี

6. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

6.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เน้นให้มีความรู้และทักษะในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย ไม้โตเร็ว หรือพืชผักในโรงเรือน เพื่อให้มีรายได้ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ร่วมประชุมกับคณะทำงานโครงการฯ ในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายและเกษตรกรให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) และแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

2) จัดทำแผนและหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์พื้นที่ คน สินค้า เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการผลิตทางการเกษตร โดยเป็นหลักสูตรที่มาจากผลงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาใช้ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นให้เกษตรกรมีความรู้และทักษะที่เหมาะสม สามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองได้ และพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างหลักสูตร เช่น

(1) หลักสูตรการจัดการฟาร์ม

(2) หลักสูตรระบบการทำเกษตรบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เกษตรผสมผสาน วนเกษตร การปลูกพืชหมุนเวียน เกษตรแบบประณีต

(3) หลักสูตรการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบ Climate change

(4) หลักสูตรการจัดการเทคโนโลยีนวัตกรรมการเกษตร

(5) หลักสูตรการปลูกพืชผักในโรงเรือน

(6) หลักสูตรการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand)

(7) หลักสูตรการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยตามความต้องการของพืช

(8) หลักสูตรการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และการผลิตปุ๋ยพืชสด

(9) หลักสูตรการควบคุมและการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

(10) หลักสูตรการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

(11) หลักสูตรการจัดการด้านการเงินและบัญชี

(12) หลักสูตรการวางแผนการผลิตและการตลาด

(13) หลักสูตรการบริหารจัดการ เช่น การตลาด และความเสี่ยงด้านการผลิต เป็นต้น

3) นำเกษตรกรมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้ง สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและเหมาะสมให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ เพื่อส่งเสริมการทำการเกษตรที่ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

4) ติดตาม ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้และยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

ทั้งนี้ ขอให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (ที่สูง) ดำเนินการประเมินแบบทดสอบก่อนถ่ายถอดความรู้ (Pre - Test) และประเมินหลังถ่ายถอดความรู้ (Post - Test) เกษตรกรทุกรายที่เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ

6.2 ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เน้นการปลูกพืชทางเลือก โดยการปรับเปลี่ยนชนิดพืชบนพื้นที่สูง จากพืชเชิงเดี่ยวเป็นพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย หรือไม้โตเร็ว หรือพืชผักในโรงเรือน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) กำหนดพื้นที่เป้าหมายจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยวิเคราะห์ชุมชน (พื้นที่ คน สินค้า) คำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ รายละเอียดไม่เกิน 2 ไร่ โดยต้องไม่เป็นเกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกให้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบ

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและเหมาะสม ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่นำไปสู่การเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ ตั้งแต่ก่อนปลูกถึงการจำหน่าย เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการนำไปปฏิบัติของเกษตรกร

6.3 ฟื้นฟูอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาหน้าหลากดินถล่ม

ดำเนินการโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) เพื่อแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูอาชีพของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยและปัญหาการชะล้างพังทลายหน้าดินบนพื้นที่สูง โดยส่งเสริม สนับสนุนพืชเศรษฐกิจผสมผสานที่มีมูลค่าสูงตามบริบทของพื้นที่ เพื่อให้มีรายได้พอเพียง มีความมั่นคงด้านอาชีพควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) ประชุมหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) (สวพส.) ในการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพเกษตรกร ด้วยระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามพื้นที่เป้าหมายของสวพส.

2) คัดเลือกเกษตรกรที่มีศักยภาพในการที่จะเรียนรู้และพัฒนาอาชีพการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันและลดผลกระทบของอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3) สนับสนุนพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หย้าแฝกในการลดการพังทลายของหน้าดิน และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นตามแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรกรแม่นยำ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น

4) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร

6.4 สร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 เพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (รายใหม่ ปี 2569)

ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ โดยมีเงื่อนไขให้เกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกต้องเข้าร่วมโครงการฯ รวม 3 ปี และมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง ทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกิดรายได้ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) คัดเลือกเกษตรกร โดยการวิเคราะห์และประเมินศักยภาพเบื้องต้น ในการที่จะพัฒนาต่อยอดให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ และพัฒนาให้เป็นจุดเรียนรู้ได้ โดยต้องเป็นเกษตรกรที่ยังไม่เคยได้รับการส่งเสริมให้เป็นเกษตรกรต้นแบบมาก่อน และต้องมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

2) วิเคราะห์/วางแผนการผลิตพืชให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้พืชเจริญเติบโต (อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน แสงแดด ธาตุอาหาร ลักษณะดิน และความสูงของพื้นที่ ฯลฯ) และการบริหารความเสี่ยง เพื่อการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตให้แก่เกษตรกร

3) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย หรือไม้โตเร็วตามบริบทของพื้นที่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตามแผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ ตั้งแต่ก่อนปลูกถึงการจำหน่าย เป็นต้น

4) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้ การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

5) จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ และการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของแปลงต้นแบบทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามแบบฟอร์มที่กรมกำหนด (เอกสารแนบ 3) เพื่อนำไปสรุปผล และใช้วางแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณต่อไป

6.5 สร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 (รายใหม่ ปี 2569)

ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ โดยมีเงื่อนไขให้เกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกต้องเข้าร่วมโครงการฯ รวม 3 ปี เพื่อให้เกิดรายได้ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) คัดเลือกเกษตรกร โดยการวิเคราะห์และประเมินศักยภาพเบื้องต้น ในการที่จะพัฒนาต่อยอดให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ และพัฒนาให้เป็นจุดเรียนรู้ได้ โดยต้องเป็นเกษตรกรที่ยังไม่เคยได้รับการส่งเสริมให้เป็นเกษตรกรต้นแบบมาก่อน

2) วิเคราะห์/วางแผนการผลิตพืชให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้พืชเจริญเติบโต (อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน แสงแดด ธาตุอาหาร ลักษณะดิน และความสูงของพื้นที่ ฯลฯ) และการบริหารความเสี่ยง เพื่อการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตให้แก่เกษตรกร

3) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย หรือไม้โตเร็วตามบริบทของพื้นที่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตามแผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ ตั้งแต่ก่อนปลูกถึงการจำหน่าย เป็นต้น

4) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้ การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

5) จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ และการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของแปลงต้นแบบทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามแบบฟอร์มที่กรมกำหนด (เอกสารแนบ 3) เพื่อนำไปสรุปผลและใช้วางแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณต่อไป

6.6 พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 2 (ต่อเนื่องปี 2568)

พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการส่งเสริมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดทำแผนการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบและแผนทำงานร่วมกับงานส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดทำแผนการผลิต ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากปี 2568 และการตลาดภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาระบบตลาดและโลจิสติกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตามแผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ ตั้งแต่ก่อนปลูกถึงการจำหน่าย เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

4) ปรับปรุงฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบตามแบบฟอร์มที่กรมกำหนด เพื่อนำไปสรุปผลและใช้วางแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณต่อไป

6.7 พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 3 (ต่อเนื่องปี 2567)

พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรต้นแบบ ที่ได้รับการส่งเสริมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดทำแผนการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบและแผนทำงานร่วมกับงานส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดทำแผนการผลิต ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากปี 2567 และการตลาดภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาระบบตลาดและโลจิสติกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตามแผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ ตั้งแต่ก่อนปลูกถึงการจำหน่าย เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

4) ปรับปรุงฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบตามแบบฟอร์มที่กรมกำหนด เพื่อนำไปสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม

6.8 จัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ

จัดทำแปลงทดสอบเรียนรู้พืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ เพื่อศึกษาทดสอบองค์ความรู้เทคโนโลยี นวัตกรรมภายในศูนย์หลักๆ หรือศูนย์ย่อยๆ โดยนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ แก้ไขปัญหา และพัฒนาระบบการผลิตพืชให้แก่เกษตรกร ในการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต รวมทั้งเป็นจุดเรียนรู้สำหรับเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงาน ซึ่งการจัดทำแปลงทดสอบเรียนรู้เป็นการศึกษาทดสอบเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลารวม 3 ปี สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์และพัฒนาระบบการผลิตให้แก่เกษตรกรต่อไป มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) กรณีเป็นแปลงทดสอบใหม่

(1) ประชุมหารือ และวิเคราะห์พื้นที่ คน สินค้า จากปัญหาและแนวทางการพัฒนาชนิดพืช ในการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อจัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) ในการนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ส่งเสริมให้แก่เกษตรกรตามบริบทของพื้นที่

(2) วางแผนและจัดทำแผนการปฏิบัติการในการจัดทำแปลงทดสอบ โดยระบุกรอบระยะเวลา สิ้นสุดในการจัดทำแปลงทดสอบ เสนอกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อพิจารณา

(3) ดำเนินการจัดทำแปลงทดสอบตามแผนที่กำหนด

(4) บันทึกข้อมูลและรายงานผลการจัดเก็บข้อมูลแปลงทดสอบ (พืชเด่น) (เอกสารแนบ4) ส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

2) กรณีเป็นแปลงทดสอบต่อเนื่องปี 2568

- (1) ประชุมหารือเพื่อวางแผนการปฏิบัติงานส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตรภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2568
- (2) ดำเนินการจัดทำแปลงทดสอบตามแผนที่กำหนด
- (3) บันทึกข้อมูลและรายงานผลการทดสอบ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

หมายเหตุ : การจัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) ที่เป็นแปลงต่อเนื่อง สามารถดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 หากยังไม่แล้วเสร็จ ให้รายงานกรมส่งเสริมการเกษตรถึงเหตุผลความจำเป็น พร้อมระบุระยะเวลาสิ้นสุด ในการจัดทำแปลงทำสอบด้วย

6.9 ติดตาม/ขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่

ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก และค่ายานพาหนะ สำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ในการปฏิบัติงาน ติดตาม ให้คำแนะนำ การประเมินผล การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และการประชุมหารือร่วมกับโครงการฯ เพื่อวางแผนกำหนดพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย ในการดำเนินงานโครงการฯ รวมทั้ง ประชุมเพื่อเตรียมงานในระดับจังหวัด และอำเภอ ในการลงพื้นที่ติดตามงาน

7. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน												
	ปี 2568			ปี 2569									
	ต.ค. 68	พ.ย. 68	ธ.ค. 68	ม.ค. 69	ก.พ. 69	มี.ค. 69	เม.ย. 69	พ.ค. 69	มิ.ย. 69	ก.ค. 69	ส.ค. 69	ก.ย. 69	
1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม				←		→							
2. ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม				←		→	←		→				
3. ฟื้นฟูอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร				←		→							
4. สร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 เพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (รายใหม่ปี 2569)								←		→			
5. สร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 (รายใหม่ปี 2569)								←		→			
6. พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 2 (ต่อเนื่องปี 2568)								←		→			
7. พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 3 (ต่อเนื่องปี 2567)								←		→			
8. จัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ				←		→	←		→				
9. ติดตาม/ขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่				←		→	←		→				

8. ผลผลิต ผลลัพธ์

8.1 ผลผลิต (output) เกษตรกร จำนวน 1,340 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสม

8.2 ผลลัพธ์ (outcome)

1) เกษตรกรร้อยละ 70 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง

2) เกษตรกรร้อยละ 70 มีการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

3) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

9. ตัวชี้วัด

9.1 เชิงปริมาณ : เกษตรกร จำนวน 1,340 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสม

9.2 เชิงคุณภาพ 1) เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง

2) เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และสามารถนำมาปรับใช้ในการทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ผลผลิตมีคุณภาพมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

11. การติดตามและประเมินผลโครงการ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: เกษตรกร จำนวน 1,340 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสมโดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) จัดเก็บข้อมูล และบันทึกตามแบบรายงานสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสก.) ลงในระบบ RBM และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานรายไตรมาสลงในระบบ e-project ทั้งนี้ที่ดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

1. เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง

2. เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) จัดเก็บข้อมูลตามแบบรายงานสัมภาษณ์ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสก.) บันทึกข้อมูลลงในระบบ RBM

*** ทั้งนี้ ขอให้รายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ดังนี้

1) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานรายไตรมาส โดยบันทึกในระบบ e-project เมื่อดำเนินงานเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรมทันที

2) รายงานแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสก.) บันทึกข้อมูลลงในระบบ RBM หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ภายในวันที่ 30 กันยายน 2569

3) รายงานผลแบบจัดเก็บข้อมูลรายได้ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ (เอกสารแนบ 1) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569 ดังนี้

3.1) การเก็บข้อมูล ผลลัพธ์ (Outcome) ต้องเก็บรายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทุกรายก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ตามแบบฟอร์มที่กำหนด

3.2) รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ คือ รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.3) รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ คือ รายได้ภาคการเกษตรที่ได้รับหลังเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้เริ่มเก็บข้อมูลในไตรมาสที่ 4

4) รายงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของแปลงต้นแบบทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมสร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจ (เอกสารแนบ 3) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

5) กรณีเป็นแปลงทดสอบใหม่ ให้รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของแปลงทดสอบเรียนรู้ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ (เอกสารแนบ 4) สำหรับแปลงทดสอบที่ดำเนินการแล้วเสร็จให้จัดทำรายงานผลการทดสอบเพื่อนำผลไปส่งเสริมให้แก่เกษตรกรต่อไป โดยส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

6) แบบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 (เอกสารแนบ 2) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

หมายเหตุ: รายงานผลทุกแบบฟอร์ม ให้ส่งกรมส่งเสริมการเกษตรทาง E-mail : highland_doe@hotmail.com โดยจัดส่งรายงานในรูปแบบไฟล์ Word และ ไฟล์ PDF ทั้งนี้ ขอให้แนบรูปภาพเป็นไฟล์ JPG มาด้วย

12. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบโครงการ

กองส่งเสริมโครงการพระราชดำริ การจัดการพื้นที่และวิศวกรรมเกษตร

1) นางสาวนันทวัน ทองเบ็ญญ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาพื้นที่พิเศษ

2) นางสาวศศิมา เตรียมวิจารณ์กุล ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

โทรศัพท์ 0 2579 3797 โทรสาร 0 2579 3010

E-mail: highland_doe@hotmail.com
